

zanimiv »slovenski« način ribolova. Nedvomno je pomembno o tem več govoriti in ozaveščati širšo skupnost, kako je našim ribičem na obronkih Krasa med Trstom in izlivom reke Timave uspelo v stoletjih razviti spretnosti in veščine, povezane z naravnim okoljem kraškega roba in morjem pod njim, kjer so lovili tune na kar 14 loviščih. V knjigi je zanimivo in zelo nadrobno povzeto, kako so od najstarejših časov pa vse do srede 50. let 20. stoletja v poznem poletju in jeseni s kraškega roba opazovali prihode jat tunov v zaliv, da so jih s posebno tehniko

usmerjanja opazovalcev in s posebnimi ladjami tonerami, z drevaki čupami in z mrežami tratami spretno obkolili in ulovili. Tak način lova je imel nezamisljiv družbeni in gospodarski pomen za ribiške vasi, kot so Nabrežina, Križ, Kontovel in Barkovlje. Na to izjemno in bogato dediščino smo lahko resnično ponosni. V knjigi o tem pričajo številni zbrani arhivski dokumenti, bogata fotografska in slikovna dediščina ter pričevanja posameznikov. Ob boju z naravo in v trudu za obstanek na tem koščku slovenske zemlje so naši ribiči ob tunolovu nemalokrat

doživljali tudi velike krivice in izkoriščanja, celo do te mere, da se danes ribištva naši rojaki ne lotevajo več. Avtor je tematiko tunolova pri Slovencih z namenom, da bi utrdil zavest o slovenski ukoreninjenosti v tem prostoru, v knjigi precej razširil in poglobil, specifično ribiško znanje pa umestil v širši kulturni prostor Sredozemlja, katerega narodi so na različne načine lovili tune. S tem je v zakladnico slovenske in sredozemske ribiške dediščine znova dodal nekaj znanja in vedenja, za kar smo mu lahko resnično hvaležni.

Jerneja Ferlež in Peter Rezman: Maribor paralaksa.

Založba Beletrina, Ljubljana 2019, 404 str.

nastala v sodelovanju etnologinje Jerneje Ferlež in pisatelja (proze, drame, poezije) Petra Rezman, nekdanjega rudarja. V zbirki desetih kratkih zgodb te pripovedujejo o vsakdanjem življenju predvojnega Maribora, a se ustavijo tudi na poti do sedanje češke prestolnice in potujejo vse do Trsta – v Idriji postanejo v javni hiši, se razgledajo po falski elektrarni, se tihotapijo po graškem semenišču, se skrivnostno razvijajo v dunajskem fotoateljeju, se ljubijo za jaslami in med drugim tudi splavarijo po Dravi vse do Varaždina. Zbirka kratkih zgodb je v letošnjem letu izšla pri založbi Beletrina. Sodelovanje avtorjev se je začelo na podlagi krajših objav etnografske

fikcije v časniku *Večer*, v katerem je Jerneja Ferlež, na enak način kot v knjigi, k nepoznanim in neimenovanim starim fotografijam Maribora spletala zgodbe, ki so temeljile na arhivskih podatkih, na novicah iz dnevnega časopisa in na drugem etnografskem gradivu. Peter Rezman je njeno sposobnost spletnja literarne pripovedi prepoznal kot izjemno zanimivo in vredno dodatnega razvoja, zato je etnologinjo povabil k sodelovanju. Tako je nastal koncept knjige, v kateri se bralke in bralci v vsaki zgodbi najprej srečamo z vizualno podobo fotografije, nato pa nas besede Jerneje Ferlež (najverjetneje do ***) z osredotočenostjo na določene izstopajoče in zanimive detajle uvedejo v širši kontekst tedanjega prostora in časa. Orientacijsko podkrepljene nas od tam z razvojem zgodbe oskrbi Rezman, ki se včasih od prvotnega konteksta Jerneje Ferlež precej oddalji, spet drugič pa je z njim v neprestanem oziroma vzporednem teku. Nekateri »junaki_nje« se pojavljajo v več zgodbah, kar zbirko

Knjiga *Maribor paralaksa*, preplet etnografske fikcije¹ in beletristike, je

¹ Zanimivo je dejstvo, da Mateja Ratej v spremni besedi kratkih zgodb ne umešča med etnografsko fikcijo, ampak jih postavlja na presek med literaturo in zgodovinopis-

jem, kljub temu da je del tandema, Jerneja Ferlež, navsezadnje etnologinja in ne zgodovinarka. Mogoče je predvidevati, da je zgodovinopisje poudarjeno zato, ker je ušesom širšega potencialnega bralstva bolj domače. Piska recenzije te opredelitve sicer nikakor ne spodbija, vendar povsem samovoljno ponuja še dodatno možnost opredelitve žanra »mariborskih paralaks«.

* Nežka Struc, univ. dipl. etnologinja in kulturna antropologinja, doktorska študentka socialne in politične antropologije, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana; nezka.s@gmail.com.

sicer rahlo zaokroži, vendar je ne poveže v celoti, saj se zdi, da pri tem nismo priča doslednosti, ampak priložnostni naključnosti.

Avtorja poudarjata, da gre za sodobne zgodbe o preteklosti, ki so v svojem bistvu nepretenciozne, saj si ne domišljata, da je na preteklost mogoče gledati kako drugače kot z današnjimi očmi. Odnos, ki se vzpostavlja med sodobnostjo in preteklostjo, je v tem smislu podoben odnosu med fikcijo in resničnostjo. Preteklost in resničnost sta izmuzljivi in neulovljivi, vendar sta se jima etnologinja in pisatelj s sodobnim mišljenjem (saj drugega ne poznamo) in s fikcijo (labirint kompleksne narave resničnosti je pogosto neprehoden) približala tako zelo, da lahko med stranmi njunih zgodb vonjamo nedeljska kosila, prisluhnemo hoji po mestnih ulicah in občutimo heteronormativne srčne stiske ljudi izginulega časa. Barvito opisujeta vsakdanje življenje ljudi vseh družbenih slojev, skupaj z njihovimi žalostjo, bolečino in srečo, ob čemer se dotakneta vedno aktualnih družbenih problematik družinskih konfliktov patriarhalne narave, bivanjskih stisk, religijskih preprek, detomorov, sprememb političnih režimov ipd.

Pri tem bi nam zapriseženci ke »klasičnih« etnografij lahko oporekali ter etnografsko fikcijo kot toliko let do sedaj marginalizirali in stigmatizirali kot nerelevantno (Spletni vir 1), čeprav je

v večini primerov širšemu krogu bralcev k zanimivejša (Robnik 2018: 19). Raziskovalci ke, ki so se ukvarjali e s pregledom etnografske fikcije, so ugotovili e, da tovrstna dela niso dobila pozornosti recenzentskih objav, če pa že, so o njih povečini razpredali kot o klasičnih etnografijah, s čimer so se izognili vprašanju odnosa med fikcijo in etnografijo (Schmidt 1984). Če je jasno podano, da gre za etnografsko fikcijo, z izbiro tovrstnega žanra nismo na izgubi, prej v prednosti. Takšne pripovedi se ravna po doživetih izkušnjah, pridobljenih na podlagi etnografskih raziskav, vendar z njimi niso obremenjene, še več, od njih so celo osvobodjene. Ljudi in dialoge med njimi postavljajo v kontekste, ki se sploh niso zgodili, česar si pri pisanju klasičnih etnografij ni mogoče privoščiti (Spletni vir 1). Jerneja Ferlež si je v zgodbah v knjigi *Maribor paralaksa* dovolila nekaj te drznosti in prestopila meje znane etnografske resničnosti, vendar ji, kot je 18. junija 2019 povedala v prispevku za Televizijo Maribor, pisanje ni steklo brez začetnih dvomov.²

V primeru *Maribora paralakse* se je povezovanje literarne umetnosti z znanstveno besedo izkazalo za zelo perspektivno. Knjiga je za zdaj dobro sprejeta, njeno izdajo so opazili v časniku *Večer*, na 3. programu Radia Slovenija (Ars) in Televiziji Maribor, doživela pa je tudi nekaj predstavitev. Zelo dobro obiska-

na je bila predstavitev na Mali tržnici v Mariboru, s fotografijo katere – prazne, posute z odpadlim listjem – se začne tudi ena od kratkih zgodb. Dobra obiskavnost predstavitve knjige priča o tem, da zanimanje za tovrstno literaturo nedvomno obstaja, vendar se pri tem pojavlja vprašanje, ali se bo knjiga uspela prebiti med širši krog bralstva zunaj Maribora. Glede na to, da ni izšla pri lokalni založbi, bi bilo to celo mogoče pričakovati.

Literatura

ROBNIK, Primož: *Etnografska fikcija: Poskus celostne obravnave literarnega žanra in primer: Lačna plima Amitava Ghosha*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, 2018.

SCHMIDT, Nancy J.: Ethnographic Fiction: Anthropology's Hidden Literary Style. *Anthropology and Humanism Quarterly* 9 (4), 1984, 11–14.

Viri

Spletni vir 1: MCGRANAHAN, Carole: Genre-bending, or the Love of Ethnographic Fiction. *Savage Minds: Notes and Queries in Anthropology*, 2015; <https://savageminds.org/2015/04/13/genre-bending-or-the-love-of-ethnographic-fiction/>, 2. 9. 2019.

Spletni vir 2: Živa dvorišča, živo mesto. Trajnostno urejanje prostora; <http://dovoljzavse.si/praksa/ziva-dvorisca-zivo-mesto/>, 1. 9. 2019.

2 Doktorica etnologije se povezovanja dokumentarističnega in literarnega pristopa pri pisanju besedil ne loteva prvič. Če se sprašujemo o načinih, na katere se znanost lahko prebije iz oklepa institucionalnih okvirov, ki bi bili sami sebi namen, nam Jerneja Ferlež ponuja dober zgled. Ob tem je smiselno omeniti njeno magistrsko raziskavo o mariborskih dvoriščih v mestnem jedru, ki je ne samo pritegnila režiserja Bojana Laboviča, da je po njej posnel dokumentarni film, ampak se je po njej navdihovalo tudi snovanje odmevnega kulturnega projekta Živa dvorišča, katerega pobudnik je društvo Hiša! in ki že nekaj let nastaja v sodelovanju stanovalcev z različnimi organizacijami, javnimi ustanovami, ustvarjalci, obrtniki, trgovinami ipd. (Spletni vir 2).